

УДК 378.6:61.091.39:001.895

ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА В МЕДИЧНОМУ ВИЩІ: ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ КОУЧИНГ-ТЕХНОЛОГІЇ

Жовнір М.М., Асламова М.В.

Українська медична стоматологічна академія

У пропонованій розвідці в контексті педагогічних нововведень з'ясовано особливості актуалізації особистісного потенціалу студента. Статтю присвячено коучингу як механізму, що скеровує діяльність студентів-медиків на реалізацію поставлених перед ними цілей. Автори розглядають роль коуч-технології під час навчання у медичних вищах. У статті також досліджено особливості використання коучингу в процесі контролю навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: коучинг, студент, викладач, майбутній лікар, наставництво, педагогічна технологія, оцінювання, моніторинг.

Постановка проблеми. Високоморальна особистість майбутнього лікаря має стати результатом виховних зусиль його родини, педагогів загальноосвітніх закладів, проте важливу роль відіграє професійна підготовка в медичному вищому навчальному закладі, де домінують особистісні якості трансформуються у професійні. Метою сучасного реформування системи вищої медичної освіти України стало збереження здоров'я населення; підвищення якості медичних послуг, поліаспектний розвиток освітньої та наукової діяльності вищих навчальних закладів. Основні принципи сучасної медичного навчання – це його безперервність і ступеневість; динамічний характер учіння; підготовка висококваліфікованих спеціалістів; відкритість системи формування майбутніх фахівців медичної галузі; забезпечення об'єктивного контролю рівня якості освіти; поєднання теорії та практики; утвердження загальнолюдських цінностей та морально-етичної культури.

Педагогічна інноватика спрямована передовсім на пошук нових, донині невивчених, способів актуалізації особистісного потенціалу. Уміння самостійно засвоювати теоретичний матеріал, адекватно й ефективно застосовувати його в практичній діяльності – провідна ідея новітніх освітніх технологій. Магістральною ціллю навчання стає виявлення природних здібностей та хисту кожного, моніторинг готовності та здатності студентів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності, створення сприятливих умов для досягнення ними окреслених орієнтирів і надзавдань.

Усебічно розвинута, освічена, інтелектуальна особистість, безсумнівно, спроможна стати висококваліфікованим й конкурентоспроможним фахівцем. Потреба підготовки справжнього професіонала, зокрема й медика, зумовлює підвищення ефективності та урізноманітнення освіти. Невіддільним від цих процесів є коучинговий підхід, завдяки якому відкривається перспектива організації педагогічної взаємодії учасників навчального процесу у ВНЗ на якіснішому рівні.

Упродовж минулих років у педагогічній літературі часто трапляється термін *коучинг*, який нині представлено в освітньому просторі. Це зумовлено насамперед необхідністю адаптації вищої освіти до потреб її споживачів, намаганням зробити освіту привабливою, гнучкою та доступною, забезпечуючи комфортні умови для професійного становлення і розвитку кожної особистості. Фено-

мен коучингу полягає не лише в його навчальних можливостях, а також у формуванні соціальної культури саморозвитку та самовдосконалення. Застосування розглядуваної технології сприяє інтеграції стрижневих компонентів самоосвітньої компетенції, зосібна мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного та рефлексивного. І, як наслідок, – формування свідомої інтенції до особистісного і професійного вдосконалення, готовності студентів до постійної праці з метою саморозвитку, вироблення навичок самостійного пізнавального пошуку, засвоєння студентами вмінь організовувати і регулювати самоосвітню діяльність, розвиток здатності до самоаналізу і самокорекції, самооцінки і самоконтролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання коучингу розглядається в доробках як світових (див. праці А. Браун, М. Вілера, М. О. Данілової, М. Дауні, Дж. Кліфорда, К. Коллет, Е. Праслоу, М. Рей, Дж. К. Смарта, Дж. Стар, С. Тропа, О. Д. Савкіна, Н. В. Самоукиної, В. О. Співак, Е. Стака, Дж. Уйтмора, Л. Уйтворта), так і вітчизняних науковців (див. праці Т. А. Борової, О. В. Бородієнко, І. С. Голіяда, Т. М. Горохівської, С. А. Жицької, О. М. Єфімової, А. І. Ківшик, Л. В. Музичко, С. М. Романової, О. А. Тіщук, Т. Ю. Чернової та ін.). Будучи запозиченим із європейських та американських джерел, коучинг перетворився на справжній вітчизняний освітній феномен.

Світова наукова традиція тлумачить термін *коучинг* по-різному: від наставництва до конструктивного професійного діалогу (див., наприклад: [Браун, 2012], [Дауні, 2008], [Голві, 2005], [Праслоу, Рей, 2003], [Стак, 2006], [Уйтмор, 2004] тощо). Приміром, Т. Голві визначає *коучинг* «мистецтвом створення за допомогою бесіди і поведінки середовища, яке полегшує рух людини до бажаних цілей так, щоб він приносив задоволення» [2]. Дж. Уйтмор дефінує його «способом розкриття потенціалу людини з метою максимального підвищення її ефективності» [8]. За М. Дауні, «*коучинг* – це мистецтво сприяти підвищенню результативності, навчання і розвитку іншої людини» [4]. Стрижнем розглядуваного поняття лишається особиста мотивація та амбіційність кожного, зосібна і студента, який має не лише володіти знаннями, уміннями, навичками, а постійно їх оновлювати та вдосконалювати. Цьому сприяє створення такого навчального середовища, в якому студент здатен обрати для себе

оптимальні шляхи досягнення окреслених надзавдань та вибрати найбільш сприятливий темп свого руху.

Виділення невирішених раніше завдань загальної проблеми. Незважаючи на активізацію дослідницького інтересу до розглядуваної у пропонуваній праці проблематики, нез'ясованими лишаються питання контролю засвоєння студентами знань за умов раціонального послугоування коуч-методом в освітніх інституціях загалом, і в медичних ВНЗ зокрема.

Мета розвідки – аналіз специфіки впровадження коучинг-технології в умовах навчального процесу в медичному виші. Поставлена мета передбачає розв'язання низки завдань:

- 1) подати сучасне трактування коучингу в контексті освітнього дискурсу;
- 2) розкрити роль коучинг-технології в медичному вищому навчальному закладі;
- 3) окреслити значення коучингу при перевірці та оцінюванні студентських досягнень.

Виклад основного матеріалу. Нас зацікавив коучинг саме в медичному виші, тому що сучасна реформа вишівської медичної освіти в Україні на засадах Болонської декларації має на меті привести рівень підготовки лікарів у відповідність до Європейських критеріїв, які мають значні переваги над вітчизняною системою навчання. Для досягнення успіхів на шляху вдосконалення системи підготовки висококваліфікованих фахівців необхідно підвищити якість освітньої діяльності вищих медичних навчальних закладів. Якість освіти особливо вирізняється ступенем відповідності теоретичних знань та вмінь їх практичного використання у професійній діяльності. Важливим завданням вищої медичної освіти є підготовка досвідчених лікарів, здатних до саморозвитку.

Роль помічника і наставника при цьому відводиться педагогу, який має на меті виформовування свідомої і творчої особистості, розвиток і досягнення якої нетотожні до кількості засвоєної під час учіння теоретичної інформації. Головним стає швидке й раціональне реагування, логічний відбір навчального матеріалу та вміння доречно його використовувати у професійному житті. Обов'язковою вимогою до викладача є володіння коучинговою компетентністю – «складовою професійної компетентності педагога, яка сприяє його активній та усвідомленої особистісно-зорієнтованій позиції в коучинговій взаємодії з суб'єктами освітнього процесу [4, с. 5], що, безумовно, сприяє кращому розумінню особистості студента, усвідомленню його цінностей та внутрішньої мотивації.

Підвищення якості підготовки спеціалістів можна досягти через створення єдиної цілеспрямованої системи етичного виховання, інтеграції можливостей усіх загальних і професійних дисциплін. Особливу значущість має вивчення психології (емоційно-емпатійні та рефлексивні навички), вивчення філософських наук (забезпечення знаннями про існуючі етичні системи та розвиток когнітивних навичок), а також мовна підготовка (формування комунікативної культури). На цьому наголошує дослідниця Т. О. Лещенко: «А вдосконалення мови майбутніх лікарів, тобто студентів медичних вишів, відбуватиметься тільки за умов цілеспрямованих і кваліфікованих дій

усього професорсько-викладацького колективу навчального закладу, що загалом підвищить рівень професійного спілкування. Кожен викладач мусить володіти взірцевою професійною мовою, дотримуватися правил етики й естетики спілкування, аби власним прикладом впливати на студентів, постійно стежити за їхньою усною і писемною мовою, усувати її недоліки, забезпечувати засвоєння майбутніми лікарями галузевої терміносистеми, формувати навички володіння науковим стилем, звертати увагу на правильне оформлення документів, історії хвороби, на дотримання бібліографічних стандартів, правил цитування тощо» [5, с. 4].

Попри те, що в сучасному освітньому просторі роль викладача – наставництва, розвиток студентського внутрішнього потенціалу – нагадує тренерську, зворотній зв'язок у навчально-пізнавальній взаємодії уможливорює контроль та оцінювання результату. Свою інтерпретацію наперед спланованих кроків до досягнення поставленої цілі подають Ю. Н. Юрлов та Г. Л. Орлянська [10]. Учені переконані в результативності узгодженої роботи з коучем за умови вибудовування плану особистого розвитку, де активна роль відводиться студентові, а навчальна програма лише містить рекомендований тематичний континуум. Для максимально швидкої концентрації на поточних рішеннях, які студент має усвідомити і може реалізувати, у навчальному процесі варто використовувати техніку 3D [Там само].

Результативність спільної праці залежить від мети, а саме її конкретності, істинності, доречності, актуальності і, безумовно, досяжності за окреслений термін. Завдання педагога – продумане використання вправ, спрямованих на формування умінь постановки цілей, стратегічного планування.

Технологія коучингу розширює межі педагогічного дискурсу загалом, а її впровадження в медичні виші можливе під час викладання різних дисциплін. Зворотній зв'язок між педагогом-коучем та студентом впливає на виформовування особистості кожного, хто вчиться, а також сприяє розвитку самостійності, рішучості й відповідальності, адже таким має бути майбутній лікар. Впадає в око мотивуюча роль викладача під час застосування коучингового підходу.

При використанні коуч-методу «слід розрізняти моніторинг та оцінку», – наполягають Ю. Н. Юрлов та Г. Л. Орлянська [10, с. 110]. Моніторинг – «регулярна перевірка процесу реалізації плану особистого розвитку» [Там само], оцінка – «аналіз висновків плану особистого розвитку відразу ж після його остаточного виконання» [Там само]. Педагог-коуч реалізовує основні функції моніторингу студентських досягнень: діагностує ефективність і доцільність використаних ним методів і прийомів, визначає можливість подальшої роботи кожного студента, добирає систему завдань та вправ, що сприяють узагальненню, поглибленню і систематизації знань, розвитку логічного мислення й ерудиції. Перевірка здійснюється як для повторення, уточнення рівня освоєння навчального матеріалу, так і для корегування процесу оволодіння новими знаннями, з'ясування результатів на шляху до повного виконання окресленого викладачем над-

завдання. Як на нас, доцільно створити атмосферу неконфліктної дискусії, конструктивного діалогу між мовником і студентом. Педагог ставить запитання, залучаючи до активної комунікації. Кожен студент має змогу доповнювати, корегувати, уточнювати відповіді інших, апелюючи до власних інтелектуальних резервів. Більше того, Н. М. Горук переконана, що «спілкування у стилі «коучинг» вимагає від педагога щирого зацікавлення студентами і прийняття такими, якими вони є, емоційної компетентності, емпатії як здатності співпереживати, неупередженості, активного і глибинного слухання, професійних знань, технологій і досвіду, що особливо важливо для майбутнього лікаря [3, с. 317]. Умотивоване використання злагодженої бесіди передовсім тоді, коли постає потреба перевірити підсумки навчальної роботи чи хід її виконання групою студентів, долучених до виконання певного колективного завдання.

Індивідуальний контроль викладачем-коучем сприймається студентами як звичайний елемент педагогічного дискурсу, не викликає жодного спротиву. При цьому пріоритетним є не обсяг засвоєних фактів, понять, реалій, передбачених навчальними планами викладача-словесника, а набуває ваги поступове збагачення інформацією на шляху до досягнення студентом поставленої коучем цілі.

Важливими умовами формування самоосвітньої компетентності у процесі застосування технології коучингу є усвідомлене ставлення до студентів як до відповідальних творців своєї навчально-пізнавальної діяльності, які успішно інтегрують самоуправління (вибір змісту, форм, методів і засобів навчання) із самоконтролем (оцінюванням і моніторингом власної когнітивної діяльності); залучення студентів до формулювання навчальних цілей та вибору стратегій для їхнього досягнення; забезпечення співробітництва і кооперації у навчальному процесі; використання групових форм і методів навчання; формування потреби у самопізнанні, саморозвитку, постійному самовдосконаленні та пізнанні своїх можливостей; залучення студентів до прийняття рішень у навчальному процесі; діагностика і підтримка індивідуальних пізнавальних інтересів,

надання можливостей вибору, індивідуалізація та диференціація навчання; застосування аналізу та критичних рефлексій; ведення студентами щоденників своєї навчально-пізнавальної діяльності та залучення до її оцінювання.

Для формування умінь самоорганізації і саморегулювання освітньої діяльності студентів Н. М. Горук радить використовувати традиційну для коучингу чотириступеневу модель GROW, розроблену Дж. Уйтмором [3, с. 101]. Розглядуваний вірець містить низку почергових кроків, як-от: постановка мети, перевірка її реальності, розгляд всіх можливих варіантів дій, утвердження волі до дії.

Звісно, логічно і раціонально вибудоване зростання тісно переплетене не лише з умінням активного і глибинного слухання, а й із самоконтролем. Самоперевірка має стимулювати пізнавальну активність студентів, розвивати вміння критично ставитись до отриманих знань та сформованих навичок.

Висновки дослідження і перспективи. Отже, підвищення якості підготовки майбутніх лікарів можна досягти через створення єдиної цілеспрямованої системи виховання, інтеграції можливостей усіх загальних і професійних дисциплін. Значущим і своєчасним стає коучинг як перспективна технологія, що потребує раціонального впровадження в освітній діяльності. Її застосування посприє підвищенню мотивації студентів до навчання, зростанню їхньої фахової компетентності, налагодженню ефективності суб'єкт-суб'єктних взаємин викладача й студента, створенню умов для творчості в індивідуальній і колективній роботі, наданню свободи вибору шляхів виконання навчальних завдань, перетворенню контролю студентських досягнень на позитивний елемент педагогічного дискурсу. Коучинг сприяє становленню культури професійного саморозвитку, організовуючи освітній процес як процес самостійного руху студента-медика.

Подальше дослідження феномена коучингу може бути здійснене в напрямі вивчення особливостей його використання та моніторингу результативності розглядуваної технології з ціллю значного підвищення рівня продуктивності навчального процесу.

Список літератури:

1. Асламова М. В. Виховання морально-етичної культури майбутнього лікаря в умовах медичного вишу / М. В. Асламова // Актуальні проблеми сучасної медицини. – 2016. – Т. 16, Вип. 2. – С. 258-261. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2016_16_2_61 – Дата звернення: 27.11.2017. – Назва з екрана.
2. Голтви Т. Работа как внутренняя игра: Фокус, обучение, удовольствие и мобильность на рабочем месте / Т. Голтви. – Альпина Бизнес Букс, 2005 – 252 с.
3. Горук Н. М. Коучинг як ефективна технологія формування самоосвітньої компетентності студентів / Н. М. Горук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2015. – № 11. – С. 99-104.
4. Доуні М. Эффективный коучинг. Технологии развития организации через обучение и развитие сотрудников в процес се работы. – М.: Издательство «Добрая книга», 2008. – 288 с.
5. Лещенко Т. О., Шарбенко Т. В., Юфименко В. Г. Українська мова в медицині: навч. посіб. для самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів МОЗ України / Т. О. Лещенко, Т. В. Шарбенко, В. Г. Юфименко. – Полтава, 2017. – 258 с.
6. Праслоу Е., Рей М. Коучинг в обучении: практические методы и техники / Э. Парслоу, М. Рэй. – СПб.: Питер, 2003. – 204 с.
7. Стак Э. Коучинг на предприятии. Станьте менеджером-тренером. – М.: Институт консультирования и системных решений, 2006. – 206 с.
8. Уйтмор Дж. Коучинг высокой эффективности. – М.: Междунар. Академия корпор. управл. и бизнеса, 2005. – 168 с.
9. Чернова Т. Ю., Голіяд І. С., Тіщук О. А. Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб / Т. Ю. Чернова, І. С. Голіяд, О. А. Тіщук. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2016. – 166 с.

10. Юрлов Ю. Н., Орлянская Г. Л. Курс лекцій з дисципліни «Управління персоналом». – Череповець: ИМИТ СПбГПУ. – 2009. – 427 с.

Жовнир М.Н., Асламова М.В.

Украинская медицинская стоматологическая академия

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ИННОВАТИКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ: К ВОПРОСУ О ВНЕДРЕНИИ КОУЧИНГ-ТЕХНОЛОГИИ

Аннотация

В представленной работе в контексте педагогических новшеств проанализированы особенности актуализации личностного потенциала студента. Статья посвящается коучингу как механизму, который руководит деятельностью студентов-медиков для реализации учебных целей. Авторы рассматривают роль коучинга во время учебы в высших учебных заведениях. В статье также рассматриваются особенности использования коучинга в процессе диагностики учебных достижений студентов.

Ключевые слова: коучинг, студент, преподаватель, будущий врач, наставничество, педагогическая технология, оценивание, мониторинг.

Zhovnir M.M., Aslamova M.V.

Ukrainian Medical Stomatological Academy

PEDAGOGICAL INNOVATICS IN MEDICAL HIGH SCHOOL: IMPLEMENTATION OF COACHING TECHNOLOGY

Summary

In the proposed paper in the context of pedagogical innovations the peculiarities of actualization of the student's personal potential are determined. The article deals with coaching as mechanism that directs medical student's development to goals achievement. Authors studie the role of coaching in the process of training in the higher medical education system. In the article is also examined peculiarities of application of coaching in the process of evaluating learning outcomes.

Keywords: coaching, student, teacher, future doctor, tutorship, educational technology, coaching technique, evaluation, monitoring.